

af de fleste historikere og stednavneforskere i dag«. Dog skal man være klar over, at dette er en teori, som man ikke finder støtte for i det bevarede skriftlige kildemateriale, men muligvis kan arkæologiske udgravninger – især af landsbyer, som man stadigvæk savner – kaste lys over sekundære immigrationer.

Torben Kisbye kan virkelig popularisere sit stof og har med sin afhandling skabt et meget stimulerende bidrag til forskningen.

Michael Linton

Kvinder i middelalderen. Symposieforedrag ved Københavns Universitet. (Den danske historiske forening, København, 1982). 78 s., 50,- kr.

»Dansk kvindeforskning er så ung, at man bør se på, hvilke konkrete oplysninger, der kan trækkes ud af det skriftlige kildemateriale, før man kaster sig ud i omfattende teoridannelser«, konstaterer Thelma Jexlev i sit oplæg om kvinders arbejde og del i produktionen i begyndelsen af nyere tid. Arkivstudier og nye studier af hele det bevarede kildemateriale er også nødvendige for at give de resultater, som kvindeforskningen af i dag søger efter. Nærværende lille hæfte med resumeer af foredrag og skitser til artikler (med udmærkede bibliografier til glæde for kommende forskning) fra et kvindeforskersymposium i København i 1982 er mest at betegne som en inventering af indfaldsvinkler og forskningsprojekter i fremtiden. Eva Trein Nielsen behandler kvindearbejdets art, vilkår og muligheder i perioden 1300-1650. For byernes vedkommende kan hun fastslå, at kvinder grupperer sig omkring de mindre privilegerede er-

hverv, på landet synes kvinderne almindeligvis at have haft de ringeste lejemål, men her var der dog større chance for, at kvindens arbejde skabte en vis respekt. Af 1409 navngivne bønder var kun 15 kvinder, fremgår det af forfatterens analyse af Roskilde Kapitels Jordebog 1568. Ingeborg Andersen skriver om kvindens arbejde i vikingetiden og konstaterer, at kvinden havde arve- og ejendomsret, og at hendes arbejde i hjemmet må have givet en vis status, men kildematerialet er meget spinkelt. Inger Alstedt-Yrild analyserer billeder af kvinder i højmiddelalderens kirkemaleri, Thelma Jexlev konkluderer i ovenfor citerede artikel, at kvinderne både med hensyn til lønninger og deres indehavende gårdes beskaffenhed har været »nogenlunde ligestillede med mændene«. Antropologen Susan Reynolds Whyte analyserer, hvordan kvindens arbejde påvirker hendes samfundsposition, arbejdsdelingen mellem kønnene og seksualfunktionen, samt fremhæver, hvor vigtigt det er at forstå hver epokes sociale, kulturelle og historiske kontekst. Lise Præstgaard Andersen præsenterer sin bog: »Skjoldmøer – en kvindemyte« og fremlægger den hypotese, at skjoldmøtypen forandrer sig middelalderen igennem, og opfordrer historikerne til at gå ind i debatten om årsagerne til dette. Inger Margrethe Jensen behandler landskabslovene som kilde til kvindens stilling, en undersøgelse man må håbe på, at hun går videre med. Dette gælder også Lone Fatums engagerede indlæg om kvinden i 1500-tallet, som på inciterende måde og med virkelig indlevelse i datidens forhold lægger op til en undersøgelse af kvindens sociale vilkår. Som helhed er oplæggene et godt udtryk for dagens kvindeforskning, og man ønsker, at forfatterne med disse kan inspirere og inspireres til fortsat forskning. Men hvorfor får

man ikke en eneste linie om debatten på symposiet?

Michael Linton

Jørgen Würtz Sørensen: *Bondeoprør i Danmark 1438-1441. En analyse af rejsningernes sociale og politiske baggrund.* (Landbohistorisk Selskab, 1983). 159 s.

Studiet af middelalderlige bondeoprør og sociale bevægelser har vundet kraftigt frem i den internationale forskning, men fra dansk side er det hidtil blevet ved flere mindre bidrag. Først med Jørgen W. Sørensens (JWS) bog foreligger den første samlede fremstilling om oprørene i Erik af Pommerns sidste år og begyndelsen af Kristoffer af Bayerns regeringstid. Bogen er en udvidelse af et hovedfagsspeciale i historie fra 1974, idet forfatteren har ønsket dels at tage stilling til nyere forskning, dels er nået til ny erkendelse på enkelte områder og kombinerer teoretiske synspunkter med de datidige danske oprør.

Bogen henvender sig til en bred læserkreds og består af et problempre-senterende indledningskapitel, kapitler om den sociale og politiske baggrund, oprørene under rigsrådsstyret 1439-40 og det nordjyske oprør i 1441. Herefter følger et kapitel om rejsningernes sociale aspekter, en samlet konklusion samt en forskningsoversigt og en kildepræsentation.

Placeringen af forskning og kildeproblemer i bogens sidste del er affødt af forfatterens intention om at skildre et betydeligt socialt oprør og dets årsager. Udgangspunktet har været at belyse oprørene på baggrund af den økonomiske og sociale udvikling, men tillige at forståelsen af bondeoprørens karakter ville blive mangelfuld, hvis de ikke blev behandlet i sammenhæng

med de politiske begivenheder. Af den teoretiske litteratur er i særdeleshed benyttet Rodney Hiltons studier over middelalderoprørs klassestruktur, ideologi og spørgsmålet om ledelse og organisation. Disse synspunkter er anvendt som baggrund ved rekonstruktionen af begivenhedsforløbet med henblik på at se nye sammenhænge, hvor ældre forskning hovedsagelig alene havde blik for de faktiske hændelser. Indledningsgennemgangen afsluttes med den ikke uventede konklusion, at kildematerialets karakter er af afgørende betydning for de spørgsmål, som kan stilles i forbindelse med et konkret oprør. Kildeproblemer og forskningsstandpunkter kunne måske derfor have været placeret efter indledningens oversigt over danske bønders praksis ved oprør før 1438 uden at svække bogens hovedsigte.

Kapitlet om den sociale og politiske baggrund skitserer kort de store ændringer, som fremkaldtes af den senmiddelalderlige landbrugskrise med dens ændrede godsstruktur til følge. Lokale forskelle og ødegårdenes antal inddrages ikke; men vægten er lagt på betoningen af årene ved 1440 som en generel anerkendt stabiliseringsfase med pres på almuen fra jordejerne for at få kompensation for indtægtstab. Det europæiske perspektiv med en række dårlige høstår i 1430'erne er ikke tabt af syne, og de norske og svenske oprør 1434-38 og unionskrisen er kort medtaget som baggrund for forståelsen af det voksende modsætningsforhold mellem Erik af Pommern og det danske rigsråd.

Den første opstand på Sjælland i sommeren 1438 kort efter kong Eriks afrejse er af tidligere forskere almindeligvis opfattet som et lyn fra en klar himmel, hvilket har afstedkommet for-modninger om, at bønderne stod i nær forbindelse med Erik af Pommern.